

Turkiska – Türkçe

EMEKLİLİĞİNİZİN

KONTROLÜNÜ

ELİNİZE

ALIN

– KADINLARIN KAÇINMASI GEREKEN ON TUZAK

Annika Creutzer

Önsöz

YAŞAM TUZAKLARLA DOLU. Bu tuzakları fark edebilmek için bazen yardıma ihtiyacımız olabilir.

Burada, mümkün olduğunca iyi bir emekliliğe sahip olabilmek için kaçınılması gereken en önemli on tuzağın neler olduğu konusunda sizlere yardımcı olacağız.

Biliyoruz ki kadınların emekli maaşı genel olarak erkeklerden çok daha düşük oluyor. Bunun nedenleri arasında, maaşlardaki farklılıklar ve diğer ayrımcı tavırlar sayılabilir. Değiştirmek içinse sendikal ve siyasal çalışmalar yapılması gerekmektedir.

Ama aynı zamanda, biz kadınların tek başımıza değiştirebileceğimiz etkenler de mevcuttur. Yaptığımız seçimler, biz fark etmesek de, sonuç olarak emekli maaşımızı etkileyebiliyor.

Herkes için asgari düzeyde emekli maaşını garantileyen genel bir emeklilik sistemine sahibiz. Bu bizim temel güvencemiz. İşçi ve memurların çoğu, toplu sözleşme aracılığı ile de iş yerinden emekliliğe sahip oluyor. Bu da, toplam emekli maaşının önemli bir kısmını oluşturuyor.

Önemli olan sindirilmeye izin vermemek, korku ya da yılgınlık nedeni ile, çalışma hayatı sonrası yaşamdan ve bu dönemde sahip

olacağımız ekonomik koşullar hakkında konuşmaktan çekinmemektir. Bir kısmımız hiç bir şey bilmek istemeyip, geleceği kocaman, yoksulluk içinde kara bir delik olarak görüyor. Diğer bir kısmımız, daha iyi seçenekler bulunmasına rağmen pahalı ve kötü emeklilik birikimi ürünlerine evet diyerek bunun sorunu çözeceğini sanıyor.

Buradaki önerilerin tümünü okumak için kendinize zaman ayırın, dostlarınızla ve iş arkadaşlarınızla konuşun.

Soru sorma ve gelecek hakkında konuşma cesaretini gösterin ki, yaşlılığınızda her yönden daha zengin bir hayata kavuşabilesiniz.

Burada iletilmek istenen görüşler tamamen bana aittir, başka kimseye mâl edilmemelidir.

Annika Creutzer
Eylül 2013, Stokholm

KPA Pension [KPA Emeklilik], belediyelerde ve il yönetim organlarında çalışanlara hizmet veren bir emeklilik şirketidir. Emeklilik birikimleriyle yaptığımız yatırımları, güvenli ve etik değerleri dikkate alarak yapıyoruz. Müşterilerimizin büyük çoğunluğunu kadınlar oluşturuyor. Hayatlarını sağlık ve eğitim sektöründe, başka insanların bakımına ve gelişimine adanmış kadınlar. Bu nedenle müşterilerimize yardım ederek mümkün olan en yüksek emekli maaşına sahip olmalarını sağlamak bizim için büyük önem taşımaktadır. Ve gene bu nedenle bu broşürü finanse etmeyi seçtik.

Lars-Åke Vikberg
KPA Pension Genel Müdürü

İçindekiler

<i>Emekli nedir?</i>	<i>8</i>
<i>Eğitim tuzağı</i>	<i>12</i>
<i>Sosyal güvencesiz iş [svartjobb] tuzağı.....</i>	<i>16</i>
<i>Ayrıcalıklar tuzağı</i>	<i>20</i>
<i>Yarı zamanlı çalışma tuzağı.....</i>	<i>26</i>
<i>Sağlık tuzağı</i>	<i>30</i>
<i>Endişe nedeniyle biriktirme tuzağı.....</i>	<i>38</i>
<i>Maliyet tuzağı</i>	<i>42</i>
<i>Evlilik/birliktelik tuzağı.....</i>	<i>46</i>
<i>alışmayı erken bırakma tuzağı.....</i>	<i>50</i>
<i>Emeklilik tuzağı</i>	<i>54</i>

Emekli nedir?

KENDİNİZE MÜMKÜN OLAN EN iyi emekliliği sağlamalısınız. İşe, gelecekteki emekliliğinizi bir piramit olarak görerek başlayın. Sonra piramidi üç bölüme ayırın.

En alt bölümü genel emeklilik oluşturuyor. Bu bölüm devlete ait, yasalarla belirlenmiş ve herkes için geçerli olan bölümdür. Bu emeklilik bölümünün miktarını, yaşam boyu kazancınız belirler.

Her yıl kazancınızdan emekliliğiniz için bir miktar yatırılır. Kazandığınız her 1 000 kronun 185 kronu emeklilik için ayrılır. Bu miktarın 160 kronu, genel emekliliği oluşturan bölümlerden biri olan gelire bağlı emekliliğe [inkomstpension] yatırılır. Kalan 25 kronu ise, istediğiniz primli emeklilik sigortası fonuna [premiepensionsfond] kendiniz yatırabilirsiniz. Eğer istemiyorsanız fon seçimi yapmayabilirsiniz. Bu

durumda paranız, Yedinci Emeklilik Sigorta Fonu [Sjunde AP-fonden], Sâfan fonuna yatırılır ve burada çoğalır.

Genel emeklilikten yani piramidin en alt bölümünden ne beklemeniz gerektiği konusunda bilgi vermek üzere her yıl size turuncu bir zarf gönderilir.

Bir işi olan hemen herkesin bir de ayrıca , toplu sözleşme emekliliği [avtalspension] de denen hizmet emekliliği [tjänstepension] vardır. Bu piramidin orta bölümünü oluşturur. Bu bölüm sendika ve işveren arasındaki anlaşmalarla düzenlenmiş olup toplu sözleşmenin geçerli olduğu bir işyerinde, çalışanların tümünü kapsar. Bazı işverenlerin, çalışanları için kendine ait farklı emeklilik çözümleri de mevcuttur. Emeklilik sigortası primleri işyeri tarafından yatırılır.

Değişik sigorta şirketlerinden ya da hizmet emekliliği fon seçim işlemleri ile uğraşan farklı fon seçme merkezlerinden, hizmete bağlı emekliliğe ilişkin bilgiler her yıl posta ile evlere gönderilir.

Piramidin en üstteki bölümünü, mevcut olanaklar çerçevesinde isteğe bağlı olarak yapılan kişisel emeklilik birikimleri oluşturur. Bu yatırımları kendi gelirinizden yaparsınız. En alışılmış şekli, vergiden muaf olarak bir sigorta şirketine yatırılan emeklilik birikimleridir. Birikimleriniz size geri ödenmeye başladığında, diğer emeklilik gelirlerinde olduğu gibi bu da vergiye tabidir. Başka şekillerde birikim yapmayı seçebilir, bunlara da emeklilik birikimi adını verebilirsiniz.

Gelecekteki toplam emekliliğinize, yani piramidin tümüne ilişkin en kapsamlı bilgiyi www.minpension.se adresinden edinebilirsiniz.

1

Eğitim Tuzağı

Gereğinden fazla okumayın ve doğru eğitimi seğin

ÖĞRENİM EMEKLİLİĞİ ETKİLER. Hangi mesleği seğeedeğimizi etkileyen çok Şey vardır - ilgi alanı, aile geleneği, iş bulma olanakları, arkadaş etkisi ve tesadüfler gibi.

Emeklilik için esas olan ıalıŐmaktır. Ne kadar fazla kazanır, ne kadar uzun süre ıalıŐırsak o denli fazla emekli maaşına sahip oluruz. Öğreniminiz esnasındaysa, emekliliğinizi düŐünerek kendi kendinize ödünç verdiğinizi varsayabiliriz.

Daha öğrenciyken bile küçük bir miktar emekliliğiniz için yatırılır. Genel emeklilik sisteminde, emeklilik için yatırılacak bölüm, öğrenci bursunun öğrenci yardımı bölümü üzerinden hesaplanır. Tam zamanlı olarak öğrenim görüyorsanız, yılda 39 000 kron (2013) kazanıyormuŐsunuz gibi emekliliğiniz hesaplanır.

Emekliliğiniz açısından bakacak olursak eğitiminizin, size bir çok olanak tanınması, hayat boyu ıalıŐabileedeđiniz, geliŐime açık bir alanda olması ve ileride alan deđiŐtirebilmeyi mümkün kılması oldukça önemlidir. ıalıŐma hayatı hızla deđiŐiyor, kimse 30-40 yıl sonra hangi mesleğin ıekici olacağını söyleyemez. Ancak nitelikli tahminlerde bulunabilir, örneğin her zaman eğitim ve sağlık

alanında çalışacaklara ihtiyaç olacağını söyleyebiliriz.

Eğitim görmeyi seçmiş olanlar, eğitim görmemiş olanlara nazaran genelde daha uzun süre çalışıyor. Bunun; eğitim ilginç iş olanakları tanıyor, eğitim gerektiren meslekler fiziki olarak daha az yorucu ve temelinde alınmış bir eğitim varsa daha sonra başka bir eğitim alma olanağı daha fazla oluyor gibi bir çok açıklaması olabilir.

Öğrenim seçimi temelde ilgi alanı ve insanın ne için uygun olduğuna ilişkindir. Ancak - acaba 40 yıl boyunca benim yapmak istediğim bu mu?- diye düşünmenin de pek zararı olmaz. Eğer istemiyorsam - ileride iş değiştirmek istediğimde bana yararı olur mu? - diye düşünmeliyim.

Öğrenim görmeyi seçmişseniz önemli olan en kısa sürede çalışmaya başlamaktır. Fazladan bir eğitim yılının size maliyeti gelecekte emekliliğinizin düşük olmasıdır, ancak bunu daha uzun süre çalışarak kapatabilirsiniz.

Her sorunun parayla ilgili olmadığını da aklınızda bulundurun. Belediye ya da il yönetim organlarına bağlı olarak çalışanların her ne kadar maaşları ortalamadan daha düşük, stres düzeyleri daha yüksek olsa da, kendilerini genelde daha iyi hissediyorlar. Kairos Future adlı eğilim araştırması şirketinin yaptığı bir araştırmanın sonucu bunu gösteriyor. Eğitimi en fazla olanlar belediye ve il yönetim organlarına bağlı olarak çalışanlar; işlerinde gelişme istekleri gerçekleşiyor; aile, arkadaş ve iş arkadaşları ile iyi ilişkiler kuruyorlar. Ayrıca idealist oluyorlar, hayatta ideal ve inançların önemini diğerlerinden daha çok vurguluyorlar.

2

Sosyal Güvencesiz İş Tuzadı

Sosyal güvencesiz çalışmayın

VERGİ ÖDEMEKSİZİN BİR gelire sahip olmak oldukça çekici gelebilir. Elinize daha fazla para geçer, kazancınızı bölüşmekten kurtulursunuz. Belki, vergi sonrasında elinize 50 kron geçecekken, şimdi saatte “net” 70 kron kazanıyorsunuz. řu anda 20 kron daha fazla kazanıyor olmak size büyük bir kazançmış gibi gelebilir.

Vergilendirilmiş her iş, gelecekteki emekliliğimize küçük bir katkıdır. Ciddi bir işveren, gelirinizi temel alarak sizin için işveren kesintisi öder. İşverenin sizin için ödediğı bu işveren kesintisi içinde emeklilik kesintisi de vardır.

Sosyal güvencesiz olarak çalışırsanız bir çok kaybınız olur, emeklilik bunlardan biridir. Aynı zamanda işyeri de sigortalı değilsiniz demektir, bu da eğer işyerinde yaralanırsanız büyük sorunlara neden olabilir. Paranızı alacağınızdan da emin olamazsınız. İşveren sizi kolayca kandırabilir. Üçüncü olarak da kendiniz vergi ve işveren kesintisi ödemekle yükümlü olabilirsiniz. Vergi İdaresi [Skatteverket], siz parayı aldıktan beş yıl sonrasına dek böyle bir yaptırımla gelebilir. Son olarak

da güvencesiz olarak çalıştığınız bir işe ait bilgileri başka bir iş ararken deneyim olarak gösteremezsiniz.

Sadece ilk gençlik yıllarında edindiğiniz yazlık bir iş de olsa, küçük bir miktar gelecekteki emekliliğiniz için yatırılır. Tek koşul yıllık gelirinizin 18 900 kronun (2013) üstünde olmasıdır. Bu sınır ayrıca gelir vergisi ödemeye başlamak için de bir sınırdır.

3

Ayrıcalık Tuzakı

Hizmet emekliliğini kaçırmayın

BİR İŞ İÇİN GÖRÜŞÜRKEN, işin sağlayacağı doğru ayrıcalıklara bakmak önemlidir. İşverenin spor salonu üyeliği ve cuma kahvesi gibi ayrıcalıklarla ilginizi çekmeye çalışması alışılmış bir durumdur. Elbette bunlar hoş şeyler, ancak işverenin toplu sözleşmesinin olup olmadığı ile kıyaslandığında sadece ufak kırıntılardır. Toplu sözleşme içinde değişik sigorta ve haklar, özellikle de hizmet emekliliği bulunmaktadır. Kısaca işe alınma koşulları üzerine konuşurken, asla hizmet emekliliği hakkında konuşmayı unutmayın!

İşverenlerin büyük bir çoğunluğu toplu sözleşme imzalamış bulunmaktadır. Belediye, il yönetim organları ya da devlete bağlı olarak çalışıyorsanız endişelenmenize gerek yok, buralarda her kes toplu sözleşme kapsamındadır. Toplu sözleşmesi olan bir iş yerinde çalışanlar her zaman, bazen sözleşme emekliliği de denen hizmet emekliliği kapsamındadır.

En iyisiyse, toplu sözleşme yoluyla hizmet emekliliğine sahip olmaktır. İş piyasasının tarafları, yani sendika ve işverene ait organizasyonlar, emeklilik şirketlerinin, sundukları hizmet karşılığı aldıkları ücretleri iyice düşürmüş bulunuyorlar. Böylece ayrılan

paranın daha fazlası emekliliğe, daha azı ücretlere gidiyor, bu da zamanla sizin için daha yüksek emeklilik maaşı anlamına gelecektir. Her yıl iş vereniniz emekliliğiniz için, nereye yatırılacağına kendinizin karar vereceği bir miktar para ödüyor.

Bu paranın nasıl yatırılacağına kendiniz karar veremiyor ya da vermek istemiyorsanız, vermeniz de gerekmez. Her sözleşmede hazır bir seçenek mevcuttur. Bu seçim, paranın güvenli ve iyi bir şekilde artabileceği şekilde yapılmıştır. Bunlar küçük bir miktarın garanti edildiği geleneksel sigortalardır.

Belediye ve il yönetim organlarına bağlı çalışanlar için, önceden seçilmiş emeklilik şirketi KPA Pension'dur [emeklilik]. Özel sektörde LO [İsveç İşçi Sendikaları Birliği] sözleşmesiyle (LO-SAF [İsveç İş Verenleri Derneği] sözleşmesi) çalışıyorsanız, paranız AMF Pension'a yatırılır. Özel sektörde memur statüsünde (ITP [Sanayi ve ticari alanda çalışanlar için ek emeklilik]) çalışıyorsanız Alecta, devlete bağlı (PA03) çalışıyorsanız Kâpan Pensioner paranızı yönetir. Dört büyük toplu sözleşme bunlardır ama daha bir çok başka sözleşme de mevcuttur. Sizin için hangi sözleşmenin geçerli olduğunu bilmiyorsanız sendikanıza, maaş aldığınız büroya ya da müdürünüze başvurarak öğrenebilirsiniz.

Her 10 çalışandan 9'u toplu sözleşmeli hizmet emekliliğine sahip

Maaşınız yüksekse hizmet emekliliğinin önemi artar. Yüksek gelirlilerin bir çoğu, genel emeklilikten aldıkları kadar ya da daha fazlasını hizmet emekliliğinden alır.

Toplu sözleşmesi olmayan iş veren bağımsız olarak bir sözleşme [hångavtal] seçebilir. Bu durumda toplu sözleşmesi olanla aynı emeklilik haklarına sahip olursunuz. Bazen kendine ait emeklilik çözümleri olan iş verenlerde vardır. Bunlarda cömertçe ve iyi çözümler olabilir ama genellikle daha pahalıdır.

Ancak hiç bir şekilde emeklilik vermeyen iş verenlere dikkat etmelisiniz! Bu durumda çok daha yüksek maaş almaya çalışmalısınız ki emeklilik ödemelerinizi kendiniz yapabilesiniz. En azından yüzde 5 daha fazla maaş almalısınız. Bu miktar sözleşmelerin çoğunu ve bunlar için ödemeniz gereken yüksek ücretleri karşılar.

Toplu sözleşmeye sahip iş yerleri, toplu sözleşme garantisi kapsamındadır. İş vereniniz sizin adınıza yaptığı ödemeleri aksatmış olsa bile garanti kapsamında olduğunuzdan paranızı alırsınız.

Toplu sözleşmeli hizmet emekliliğinin bir diğer iyi tarafı da ebeveyn izni aldığınızda dahi emeklilik ödemelerinizin kesintisiz devam ediyor olmasıdır. Ne kadar süre ve hangi kapsamda olduğu düzenlenmiş sözleşmeye bağlıdır. Çok çocukluysanız ve uzun sürelerle ebeveyn izni kullanmışsanız bunun gelecekteki emekliliğiniz için önemi artar. Başka iş verenler de ebeveyn iznini telafi ediyor olabilir ancak bu pek yaygın değildir. Sizin için neyin geçerli olacağını sormayı ve işe alınma esnasında imzaladığınız kontrata bunları dahil etmeyi unutmayın!

Eğer kendi şirketinizde çalışıyorsanız hizmet emekliliğini karşılayacak kadar emeklilik ödemesi yapmanız önem taşır. Kendi şirketinizi kurmayı planlıyorsanız, hizmet emekliliğini ve diğer sigortalarınızı da hesaba katmalısınız.

Gerçeğe dayalı örnekler:

Emekliye ayrılacağınız gün hizmet emekliliğinin önemine ilişkin üç örnek.

Diyelim ki Sara bugün 30 yaşında ve 65 yaşında emekli olacak. Çalışmaya 21 yaşında başladı. Her ay toplu sözleşme KAP-KL'e göre maaşının yüzde 4,5'u emekliliğe kesiliyor. Özel çözüm olarak da aynı miktar kesilerek, toplu sözleşme yolu ile emeklilik sigortasına en çok benzeyen sigorta olan KPA Privat Traditionell'a [KPA Özel Geleneksel] yatırılıyor. Emeklilik yatırımları her yıl yüzde 3 gibi bir oranda artıyor. Sara'nın iki çocuğu var ve yarı zamanlı çalışıyor. Aylık ödemeler günün parasal değerleri üzerinden veriliyor. Yani miktarlar bugün sahip olduğu alım gücüne göre veriliyor.

Sara'nın hizmet emekliliği özel çözümde daha düşük oluyor, çünkü iş veren ebeveyn izni esnasında emeklilik için ödeme yapmıyor. Üçüncü seçenek, hizmet emekliliği olmadan sadece gelire bağlı emeklilik sigortası ve primli emeklilik sigortası (genel emeklilik sigortası) alıyor.

Aylık gelir	15 000 KRON	25 000 KRON	35 000 KRON
Gelir emekliliği	6 010 KRON	9 570 KRON	13 050 KRON
Primli emeklilik	1 145 KRON	1 880 KRON	2 560 KRON

KAP-KL'de

toplam emeklilik	9 853 KRON	15 946 KRON	21 904 KRON
-------------------------	-------------------	--------------------	--------------------

Özel hizmet emeklilik sigortası toplam

emeklilik	9 561 KRON	15 446 KRON	21 198 KRON
------------------	-------------------	--------------------	--------------------

Özel hizmet emeklilik sigortası olmadan

toplam emeklilik	7 155 KRON	11 450 KRON	15 610 KRON
-------------------------	-------------------	--------------------	--------------------

Not: Sara'nın emekliliği çok düşükse, bu miktar içinde garantili emekli sigortası bölümü ile oturma yardımı da olabilir. Kaynak: KPAPension/Pensionsmyndigheten [KPA Emeklilik/Emekli sandığı].

4

Yarı Zamanlı Çalışma Tuzakı

Yarı zamanlı çalışılırsa emekli maaşı az olur

KADINLAR İÇİN EMEKLİLİK KONUSUNDAKİ en büyük tuzak yarı zamanlı çalışmadır. Uzun süre yarı zamanlı çalışmış olanlar çok daha düşük emekli maaşına sahip olur.

Bu tuzak aslında bir dizi başka tuzaktan oluşuyor. Yarı zamanlı çalışan birinin maaş artışları daha az olduğu gibi, gelişme ve yüksek maaşla iş bulma olanağı da daha az oluyor.

Yarı zamanlı çalışmak için bir çok neden olabilir. Bir kısmını etkilemeniz mümkündür, bir kısmını ise etkileyemezsiniz. Tam zamanlı iş bulmak mümkün değilse, daha fazla iş saati için çabalamanın ya da iş değiştirmeye çalışmanın haricinde yapacak bir şey yok demektir. Tam zamanlı çalışma hakkı için çabalamak aynı zamanda daha iyi bir emeklilik içinde çabalamak anlamına gelir.

Yarı zamanlı çalışmayı kendiniz seçmişseniz, bunun anlamı ve sonuçları üzerinde iyice düşünmelisiniz. Olumlu tarafları arasında örneğin çocuklarınıza, yaşlı anne ve babanıza daha fazla zaman ayırmak sayılabilir. Öte yandan olumsuz taraflarını aynı netlikle görebilmek daha zordur.

Gelecekte yarı zamanlı çalışmanın size neye mâl olabileceğini görmenin en kolay yolu www.minpension.se sayfasına girerek bir hesap

yapmanızdır. Yarı zamanlı çalıştığınız takdirde alacağınız maaşı girin ve emekli maaşı olarak bekleyebileceğiniz tutarın ne olduğunu görün. Yarı zamanlı çalışma sonucunda, hem genel emeklilikten hem de hizmet emekliliğinden alacağınız maaş daha düşük olur.

Çocuğunuz dört yaşını doldurana dek, genel emeklilik sistemi içinde bu size telafi edilir. Bu da bu süre zarfında yarı zamanlı çalışmak ya da tamamen evde izinli olmaktan emekliliğinizin etkilenmeyeceği anlamına gelir. Hizmet emekliliği ise, genellikle ilk 3 ile 12 ay arasında bir süre telafi edilir.

Bebeğiniz küçükken isteyerek seçmiş olduğunuz yarı zamanlı çalışma şekli, gelecekte bir çok istenmeyen sonuçlara neden olabilir. Yarı zamanlı çalışan kadınlar genellikle tam zamanlı çalışanlarda daha sık hastalık izni kullanır. Bunun aşırı stres, işi sürdürme zorluğu, ev ve aile sorumluluğunu taşımanın baskısı gibi bir çok nedenleri olabilir. Yarı zamanlı işlerin bir çoğu fiziksel çalışma gerektiren sağlık, ticaret ve benzeri alanlardadır. Bazıları da, “her konuda başarılı olmaya çalışma tuzağının” kadınları hasta ettiğini ileri sürmektedir.

Yarı zamanlı çalışan kadınların iş yerindeki maaş artışlarından yararlanması da daha zordur. Kısacası tam zamanlı çalışanlarla aynı zaman süresince iş yerinde bulunmadıklarından, yapabileceklerini ve yeteneklerini göstermekte zorlanabilirler. Yarı zamanlı işler için kendini ve yeteneğini geliştirme kursları bulmak ve bunlara katılmak da daha zor olur. Buda işte yeterliliği sağlama sorunlarına neden olarak maaş ve emekliliği etkiler.

Okumaya devam etme olanağı az ve işinde ilerlemeye inancının düşük olması maaşlarda da etkisini gösterir. Bu, kadın maaşlarının neden erkek maaşlarından daha düşük olduğu açıklamalarından biridir. Ayrıca iş hayatında iş güvencesinin azalmasına ve bazı dönemlerde işsiz kalınmasına neden olur ki buda emekliliği etkiler.

Kadınlar ebeveyn izninin yaklaşık dörtte üçünü erkeklerse dörtte birini kullanır.

Kadınlar hasta çocuk nedeni ile evde kalma hakkından [vab-dagar] üçte iki oranında erkeklerse üçte bir oranında faydalanır.

Genellikle ebeveyn bir erkek ve bir kadından oluşmakta ve erkek kadından daha fazla kazanmaktadır. Alışılmış düşünce şekillerinden biri,

eğer erkek ebeveyn izni nedeni ile evde oturup ebeveyn ödencesinden yararlanırsa ailenin ekonomik durumunun daha kötü olacağıdır. Çoğunlukla bu yanlıştır.

Çocuğun doğumundan sonraki ilk yılda ebeveyn iznini eşit olarak paylaşan anne babaların çoğu, vergi kesildikten sonra ele geçen olası en yüksek gelire sahip olur. Bunu öncelikle, her iki ebeveynin de bir iş sahibi olmasından ötürü vergi indiriminden [jobbskatteavdrag] yararlanması ve toplu sözleşmeyle eksik maaşların tamamlanmasına her hangi bir üst [tavan] sınır konmamış olması ile açıklayabiliriz. Eksik maaşların tamamlanması şartında her hangi bir tavan sınır olmadığından fazla maaş olana daha fazla ödeme yapılır. Ebeveyn izninin eşit kullanılmasında zarar edinilen durumlar genellikle erkeğin kazancının kadınının iki katı olduğu ya da kadının hiç kazancının olmadığı durumlardır. En çok kazanç sağlanan durumsa hem kadının hem erkeğin yüksek gelirli olduğu durumlardır.

Çocuğun ve evin sorumluluğun paylaşılması çiftler arasındaki ilişkiyi de etkiler. Yapılan bir çok araştırma, ebeveyn ödencesinden eşit oranda yararlanan çiftlerde boşanma oranının daha düşük olduğunu göstermektedir. Ebeveyn izni ve hasta çocuğa bakma nedeni ile evde kalma [vab], kadınların emeklilik maaşlarının neden düşük olduğu açıklamasının sadece bir bölümünü oluşturuyor. Asıl neden, ev ve aileye ilişkin sorumluluğun kadınlarda olmasıdır.

Bir yere kadar “zararı onarmak” ve değişik şekillerde telafi etmek mümkündür.

İlk yapılacak primli emekli sigortasını bağışlamaktır. Daha fazla kazanan taraf, primli emekli sigortasını daha az kazanan tarafa aktarır. Bu önceden, emeklilik kesintisi başlamadan yapılır. Doldurulması gereken form Emekli Sandığı Kurumundan [Pensionsmyndigheten] edinilebilir. Eşler ayrıldığı takdirde primli emeklilik sigortası kesintilerinin ödeyen tarafa geri verilmesi mümkün değildir. Kesintilerin diğer eşe aktarılmasına son vermek isteniyorsa, yeni bir form doldurup gönderilebilir. Kesintilerin aktarılması sadece evli ya da birlikte yaşadıkları kayıtlı çiftler arasında yapılabilir.

Emekliliği daha kötü olan çifti telafi etmenin bir diğer yolu da sermaye sigortası [kapitalförsäkring] ya da yatırım hesabı yoluyla yapılan birikimlerdir.

5

Sağlık Tuzağı

Sağlık durumu emekliliği etkiler

SAĞLIKLI KALMAK İÇİN BİR çok neden sayılabilir. Bunu öncelikle emeklilik için bir yatırım olarak değil de daha çok kendimizi iyi hissetme olarak düşünüyor olabiliriz. Ancak vücudumuz ve sağlığımız emekliliğimizi etkileyen en önemli etmenlerden biridir. Gücünüz kalmaz, çalışamaz hale gelerseniz emekli maaşınız da daha düşük olur. Bu nedenle düzenli egzersiz yapmak ve sağlıklı yemek emeklilik yatırımları arasında sayılabilir.

Kadınlar genelde daha fazla egzersiz yapıyor ve erkeklerden daha az fazla kilo sahibi olsalar da erkeklerden daha fazla hastalık izni alıyorlar. Bu özellikle de küçük çocuğu olan kadınlar için geçerlidir.

Sağlık ve egzersiz konusunda önerilerin sayısı çok, bir çoğumuz ne yapmamız gerektiğini çok iyi biliyoruz.

İş vereniniz dahi, sağlığınız ve gelecekteki emeklilik koşullarınıza ilişkin bazı sorumluluklar taşır. Sizi hasta etmeyen ya da size zarar vermeyen bir çalışma ortamı istemeye hakkınız var. [suntliv. nu](#) sayfasından daha iyi bir çalışma ortamına sahip olmak için öneri ve tavsiyeleri okuyabilirsiniz.

İş ortamına ilişkin sorun yaşıyorsanız iş yerinizdeki iş yeri güvenliği temsilcisine [skyddsombudet] başvurabilirsiniz. Sorunu ayrıca sendika ve iş yerinizdeki yönetici kadroya da iletebilirsiniz. Yapabileceğiniz en kötü şey susmak ve bu yüzden acı çekmektir.

İyi bir sağlık hizmeti sunan şirket, sağlıklı olmayı güçlendirerek iyi bir çalışma ortamı yaratan şirkettir. Doktor ve hemşireler çalışma ortamını tanır ve çalışma koşullarından haberdar olarak önerilerde bulunur. Bu şekilde uzun süreli hastalık nedeni ile işten uzak kalınmasının önüne geçilebilir.

AFA Sigortalarının [AFA Försäkring] sayfası, www.afaforsakring.se'de iş yerinizin nasıl daha iyi bir hale getirilebileceğine ilişkin bir çok öneri ve tavsiye bulabilirsiniz. Burada ayrıca kadın ve erkekleri en çok etkileyen değişik iş kazalarını ele alan iş kazaları raporunu [Arbetskaderapporten] da bulabilirsiniz. Örneğin kadınlar için şiddet ve sağlığa ilişkin tehditler, erkekler için olduğundan daha büyük sorun teşkil etmekte.

Sağlığınızı ve gelecekte sahip olacağınız emeklilik maaşını dikkate alırsanız iş değiştirmek sizin için tam bir tedavi yöntemi olabilir. Bir işte kendinizi çok kötü hissetmek ya da fiziksel olarak yıpranmak yerine başka bir işe baş vurmak ilaç gibi gelebilir.

Rosie
Müzik öğretmeni

” Gana’dan biriyle evlendim ve oraya taşınmak ve bir çocuk yuvası açmak istiyoruz. Emeklilik için seçim yapmamız daha yeniyken bununla pek ilgili değildim. Para orada durmalı ve hepimize yetmeliydi. ”

Georgia
Yönetici

” Umarım istediğim gibi bir yaşama kavuşurum. Seyahat eder, çocuk sahibi olurum, böyle de olacağını sanıyorum. Emeklilik sistemi hakkında konuşulduğunu duydum ve emekliliğimizi iş yerinden kazandığımızı biliyorum – başka bir birikim henüz yapmadım. ”

Susanna
Okul hemşiresi

” Benim için evliyken bile kendi kendimi idare edebilmem çok önemli. Ancak her şey para değil – boş zamanım olsun, ailemle ilgilenebileyim ve çocuklarımın durumunun iyi olmasını istiyorum. ”

Emmeline
Lokanta hizmetlisi

” En büyük hayalim çiçeklerle uğraşmak, belki de bir çiçekçi dükkanı açmak. Emekli olduğumda sakin bir hayatım olacağını umuyorum, ama ben aslında bir karınca gibiyim, çalışmaya devam etmek isterim. ”

6

EndiŖe Nedeni ile Biriktirme Tuzağı

Suçluluk duygusunun sizi ele geçirmesine izin vermeyin

EMEKLİLİK İÇİN BİRİKİM YAPMAYA MI GEREK DUYUYORSUNUZ? Sadece, emeklilik için birikim yapmanız gerektiğini düşündüğünüz için ya da başkaları öyle yapmanız gerektiğini söylediği için biriktirmeye başlayarak, tuzağa düşmeyin. Biriktirmek her zaman iyidir ama alışılmış bir emeklilik sigortası sizin için her zaman iyi olmayabilir.

Gelecekte sizi bekleyen emekli maaşınız konusunda genel bir fikri, www.minpension.se sayfasından edinebilirsiniz. Sendika, [hizmet emekliliği için] fon seçme merkezleri ve emekli sigortası şirketleri hizmet emekliliğine ilişkin bilgi verebilir. Emekli sigortası şirketleri ve bankalar da özel emeklilik birikimleri için sizi aydınlatabilir.

Biriktirme olanağına sahipseniz, bir sonraki adım nasıl biriktirmeniz gerektiği, karşı karşıya kalacağınız tehlikeler ve emeklilik birikiminize ne zaman ihtiyacınız olacağı üzerine düşünmektir. Bir danışmandan yardım almak isterseniz, birden fazla danışmanla konuşmak yararlı olabilir. Beraberinizde bir arkadaşınızı ya da aile fertlerinden birini de götürebilir, görüşme sonrası seçenekler üzerinde konuşabilirsiniz. Bir çok danışman sadece bir

şirkete ait ürünleri satmak ister ve tarafsız değildir.

Özel emeklilik birikimi [privat pensionssparande] olarak adlandırdıklarımız, vergi bildirim yaparken vergiden düşebileceğimiz yatırımlardır. Emeklilik için biriktirdiğiniz takdirde gelir verginiz düşer, ancak emekli maaşı olarak birikimlerinizi almaya başladığınızda, aldığınız miktar üzerinden gelir vergisi de ödemeye başlarsınız.

Yılda en fazla 12 000 kron tutarında bir miktarı vergiden muaf tutabilirsiniz. Çalışıyor ve hizmet emekliliği sigortasına sahip değilseniz, bu durumda 12 000 kronun üzerine, aldığınız maaşın yüzde 35'i oranında bir tutarı da vergiden muaf tutabilirsiniz. Sizin için neyin geçerli olduğu konusunda emin olamyorsanız Vergi Dairesine [Skatteverket] sorabilirsiniz.

Birikimlerinizi vergiden muaf tutarak yaparsanız, paranızın bu yatırıma bağlamış olduğunuzu, emekliliğiniz gelene dek her hangi bir şekilde kullanmanızın mümkün olmadığını bilmeniz gerekir. En erken bu parayı 55 yaşını doldurduğunuz zaman almaya başlayabilirsiniz ki, o zaman da en az beş yıl süresince biriktiriyor olmanız gerekir.

Vergiden muaf emeklilik birikimlerinden en fazla yarar sağlanacak durum, birikimleri yaparken ödediğiniz vergi oranı yüksek, emeklilik aylığı olarak almaya başlayacağınızda ödeyeceğiniz vergininse düşük olduğu durumdur.

Bugün gelirinize devlete tarafından vergilendirilmeye başlanan orandan daha düşükse (2013 yılı için ayda yaklaşık 35 500 kron) vergiden muaf emeklilik birikimi yapmanın kötü tarafları olabilir. Birincisi emekli maaşı olarak almaya başladığınızda, bir iş sahibi olmaktan dolayı size tanınan vergi indirimine hakkına sahip olmayacaksınız. İkincisi de geri ödemeler, bir emekli olarak yararlanabileceğiniz oturma yardımında düşüşe neden olabilir.

Vergiden muaf emeklilik birikimlerine iki örnek sermaye sigortası [kapitalförsäkring] ve ISK adı verilen yatırım hesabıdır [investeringssparkonto]. Paranızı yatırdığınızda vergiden muaf değildir. Öte yandan kullanmaya başladığınızda gelir vergisi ödememiz de gerekmez. Biriktirdiğiniz sürece yılda belirli bir miktarı

[schablonberäkna] kazanç vergisi olarak ödersiniz. Her iki şekilde de birikim yapmak, sizin adınıza bir başkası, örneğin eşiniz emeklilik için ödeme yapacaksa iyidir. Bu durumda eşiniz size emeklilik için bir sermaye aktarmak istediğinde, bu sermayeyi sizin adınıza sermaye sigortasına ya da yatırım hesabına yatırabilir. Bu sermayenin bir boşanma ya da ayrılık nedeni ile bölünmemesi için önceden, bu paranın ve getirdiği gelirin size ait olduğunu gösteren bir evlilik sözleşmesi [äktenskapsförord] imzalayabilirsiniz.

7

Maliyet Tuzağı

Emeklilik için yatırım yaparken, yatırımların maliyetine dikkat edin

GİT GİDE HER TÜR YATIRIMI bizim yapmamız bekleniyor. Bugün emeklilik kesintilerimizi nereye yatıracağımız konusunda çok daha büyük bir sorumluluğa sahibiz. Bu da, emeklilik ve yatırımlar konusunda daha önceki kuşaklardan daha fazla bilgi sahibi olmamızı gerektiriyor.

Bir başka deyişle bu emeklilik yatırımlarının ne kadar olacağını bilemiyoruz. Büyük oranda bu, nasıl yatırım yaptığımıza ve ekonomik gelişimin neyi göstereceğine bağlı. Başlangıçta bilebildiğimiz tek şey yatırımlarımızın bize maliyetinin ne olduğu. Bu yüzdendir ki maliyetin önemini kavramamız ve maliyeti fazla olan bir yatırımı seçtiğimiz takdirde nasıl bir tuzağa düşebileceğimizi anlamamız gerekir.

Emeklilik için biriktirmek uzun süreli bir birikim şeklidir. Sadece çok az bir yüzde olarak ödediğimiz ücretlerin, faiz üzerine faiz etkisi ile ne kadar çok ana paradan yiyebileceğini gözden kaçırmak çok kolay.

Emeklilik için birikim yapma söz konusu olduğunda genelde, ücretlendirmenin çok farklı şekillerinin olduğunu görüyoruz. Birikimleriniz arasında fon hesapları varsa, bunlar genellikle bir fon

yönetim ücretine tabidir. Ayrıca emeklilik sigortası da aynı şekilde ücretli olabilir. Bazen emeklilik konusunda bir danışmandan yardım almış olabilirsiniz ve bu kişide ücretini seçmiş olduğunuz bu emeklilik sigortası şirketinden komisyon olarak alıyor olabilir. Sizin için fazladan bir ücret daha demektir bu.

Bazen, daha iyisine sahip olmak için daha yüksek bir ücret ödemeye değer. Örneğin farklı fonlar arasından seçim yaparken bu geçerli olabilir. Hisse senedi fonları genellikle faize indeksli fonlardan daha pahalı, ama daha fazla yükselme şansına sahiptir. Ancak koşulları aynı olan, birbirine çok benzeyen ve eşit miktarda artma olanağına sahip iki fondan ücreti düşük olanı seçmek bizim için daha kazançlı olsa gerek.

Emekli Sandığı [Pensionsmyndigheten] tarafından emeklilik konusunda yıllık bilgiler elimize geçtiğinde, KPA Pension [KPA Emeklilik] ve diğer hizmet emekliliği sigortası seçme merkezlerinin ne gibi ücretlendirme yaptıklarını görebilirsiniz.

Toplu sözleşme kapsamına giren hizmet emekliliği sigortalarının ücretleri genelde, bir iş veren tarafından toplu sözleşmesiz olarak size sağlanacak emeklilik sigortası şirketlerinin ücretlerinden daha düşüktür. Sendika ve işverenler, toplu sözleşme kapsamındakilerin emeklilik yatırımlarını yönetmesi için bir sigorta şirketi seçtiklerinde, yönetim ücretlerini düşürmek konusunda epey başarı sağlamışlardır.

Danışman olduğunu söyleyenlerin birer satıcı olduğunu aklınızda bulundurun. Sizi korumak için bu nedenle danışmanlık yasası [rådgivningslagen] çıkarılmıştır.

Eğer yapacağınız yatırımlar konusunda öneride bulunulmuşsa, öneriyi yapan danışmanın yasaya göre ekonomik durumunuzu iyice incelemiş olması gerekmektedir. Almış olduğunuz tavsiyeleri gösteren bir tutanağı istemeye hakkınız var. Bir danışman ile buluşmaya giderken beraberinizde bir arkadaş ya da aile fertlerinden birini de götürmeye çalışın. Danışmanın öneride bulunduğu şirketlerden aldığı ücret ya da komisyonları bilmeye hakkınız var.

Emeklilik birikimlerinizi yönetmekte yardımcı olmak isteyenlerin sayısı çok. Buna bir örnek, primli emeklilik sigortanızı yıllık 500 kron gibi bir ücret karşılığında yönetmek isteyen PPM [primli emeklilik

birikimi] yöneticileridir. Böyle bir ücreti kabul ettiğiniz takdirde sizin fonlarınızın ortalama bir fondan daha iyi gitmesi gerek. Bir çok araştırma çok ender olarak durumun böyle olduğunu gösteriyor.

Bir başka tuzak da ev kredisi aldığınızda ya da alacağınız banka/kurumu değiştirdiğinizde ortaya çıkar. Bankalar genellikle emeklilik birikimlerinizi bankanın sigorta şirketine aktarmanız karşılığında faizde indirim yapma önerisi ile gelirler. Bu size çok cazip gelebilir ama emeklilik sigortasını kimin yönettiği sorusu bundan daha önemlidir. Aktarma esnasında kaybedeceğiniz miktarın, faizden kazanacağınız miktardan daha fazla olma tehlikesi vardır.

Emeklilik birikimleriniz için çok değişik sigorta garantileri [försäkringsskydd] mevcuttur. En alışılmış olanları, arkada kalanlar için güvence [efterlevandeskydd] ile geri ödeme [återbetalningsskydd] güvencesidir. Aile güvencesi adı da verilen arkada kalanlar için güvence, yakınlarınıza erken ölmeniz halinde belli bir miktarda belli bir süre ödeme yapılması anlamına gelir. Geri ödeme güvencesi, herhangi bir emeklilik birikimine yatırdıklarınızın arkanızda bıraktığınız yakınlarınızın alması anlamına gelir.

Her hangi bir geri ödeme güvenceniz yoksa [återbetalningsskydd] bunun yerine erken ölen ve geri ödeme güvencesi olmayan başkalarından gelen paranın bir kısmını alırsınız. Bu paralar güvencesi olmayanların paylaşacağı bir yerde toplanır ve buna miras yoluyla kar [arvsvinst] denir. Geri ödeme güvencesi olmasa da bu şekilde daha fazla emekli maaşı almış olursunuz.

Belediye ya da il yönetim organlarına bağlı olarak çalışıyorsanız hizmet emekliliğiniz için her zaman bir geri ödeme güvencesi vardır, eğer ihtiyacınız yoksa bunu istemeyebilirsiniz. Diğer sözleşme alanlarında geri ödeme güvencesini aktif olarak sizin seçmeniz daha alışılmış bir yöntemdir. Bu hem sizin hem de arkanızda bırakacaklarınız için bir güvencedir.

Arkada kalanlar için güvence [efterlevandeskydd] ve geri ödeme güvencesi [återbetalningsskydd] birer sigortadır ve bunlar için emeklilik birikimlerinizden küçük bir miktar ödersiniz. Her hangi bir yakınınız yoksa bu para sokağa atılmış paradır. Bu durumda bu sigortayı seçenekler arasından çıkarıp, tüm paranın emeklilik birikimlerine yatırılmasını istemelisiniz.

8

Evlilik/Birliktelik Tuzakı

Yalnız kalacağınızı hesaba katın

EŞİNİZLE BİRLİKTE YAŞIYOR ve birlikte geçireceğiniz emeklilik günlerini sayıyorsanız, hayatı birlikte devam ettireceğinizi düşünüyorsunuz demektir. Bu durumda emekliliğinizin biraz daha düşük olmasının her hangi bir anlamı yoktur, iki emekli maaşınız olacak sonuçta. Ancak ne yazık ki hayat her zaman düşündüğümüz gibi gitmiyor. Emeklilik hayatınızın tümünü ya da bir bölümünü yalnız yaşamak zorunda kalabilirsiniz. Er ya da geç yalnız kalabileceğinizi hesaba katın.

Bugünün emeklileri arasında eşlerinden ayrılmış kadınlar en kötü durumda olanlardır. Tüm fakir emekliler arasında boşanmış ya da eşlerini kaybetmiş kadınlar büyük bir yer kaplıyor.

İsveç'te artık dul emekliliği diye bir emeklilik bulunmamaktadır. Yıllar önce bu kaldırılmıştır. Bunun yerine bugün tekrar uyum sağlama emekliliği [omställningspension] denen 65 yaşın altında olanlara ödenen bir emeklilik mevcut. Bu emeklilik maaşını bir yıl süresince alabilirsiniz. 18 yaşın altında bir çocuğunuz varsa bu süre iki yıl olabilir ya da en küçük çocuk 12 yaşını doldurana dek alınabilir. En alışılmış tekrar uyum sağlama emekliliği, vergiden önce ayda yaklaşık 5 000 kron dur.

En önemli güvenceyi toplu sözleşme ile elde edersiniz. Bu toplu sözleşme hizmete bağlı yaşam sigortası, TL'yi [tjänstegrupp] kapsar. Bunun bir bölümü arkada kalan yakınlar, bir miktarı çocuklara gider, bir miktarı da cenazenin karşılanmasında kullanılır. Belediye ve il yönetim organlarında çalışanlar için bu sigortaya TGL-KL adı verilir.

Bir boşanma durumunda sahip olunan her şey bölüşülür. Kişisel olmayan tüm mal varlığı bölüşülenler arasındadır. Ancak emeklilik birikimlerine gelince bölüşülmeyen çok şey vardır. Her bir taraf kendi gelire bağlı emekliliğini, primli emeklilik sigortasını ve de hizmete bağlı emeklilik sigortasını alır. Özel emeklilik birikimleri bölüşülür [bazı istisnalar mevcuttur]. Sermaye sigortası da eğer evlilik sözleşmesi yapılmamışsa bu bölüşüme dahildir.

9

Çalışmayı Erken Bırakma Tuzağı

Çalışma hayatını çok erken terk etmeyin

ÇALIŞMA HAYATINIZIN UZUN SÜRMEŞİ emekliliğiniz için büyük önem taşır. Çalışmayı sürdürmeye, çalışma hayatını terk etmeye ya da daha az çalışmanın sırası gelip gelmediğine kendiniz karar vereceksiniz.

Kadınların genellikle erkekler kadar uzun süre çalışmıyor olmasının çok çeşitli nedenleri vardır. Bazı kadın meslekleri çok yıpratıcı olduğundan, vücudun sonunda daha fazla gücü kalmıyor olabilir. İstemedenden de oluyor olabilir – işlerini kaybeden kadınlar bir daha iş bulamıyor olabilirler. Ancak çalışma hayatını ne zaman bırakacağınıza karar verme olanağına sahip olduğunuzu varsayacak olursak, ekonomik olarak kaybınızın ne olacağını bilincinde olmalısınız.

Eğer çalışmayı 65 değil de 61 yaşında bırakırsanız, bu emekli maaşınızın üçte birine yakın bir bölümünü kaybetmeniz anlamına gelebilir. 61 yaşında emekli maaşınızı almaya başlarsanız maaşınız düşük olacaktır. 65 yaşına gelip garanti emekliliğiniz ödenmeye başladığında da garanti emekliliğinizi tam almayı ummamalısınız, hatta tam bir asgari [en düşük] emeklilik maaşı bile alamayabilirsiniz.

Emeklilik maaşınızı 65 yaşından önce almaya başlarsanız hizmet emekliliğiniz dahi bundan etkilenebilir. Burada değişik sözleşmeler için değişik şartlar söz konusudur. Ayrıca sözleşmenin eski ya da yeniliğine göre farklı geçiş kuralları söz konusu olabilir. www.minpension.se sayfasında farklı emeklilik yaşlarını girerek hem genel emekliliğin hem de hizmete bağlı emekliliğin, farklı yaşlarda emekliliğe ayrılmanızdan nasıl etkilendiğini görebilirsiniz.

Kadınların 65 yaşından önce emekliye ayrılmalarının bir başka nedeni de, aile içinde dile getirilmiş olsun ya da olmasın kadından beklenenlerdir. Genellikle ailede yaşlı bir kadının çalışma hayatını terk ederek iyice yaşlanmış bir ebeveyn ya da çocuklarının ihtiyacı varsa, torunlarına bakması beklenir. Bu tamamen doğalmış gibi gelebilir ancak size neye mal olacağı üzerinde de düşünmelisiniz. Bu tuzağa “iyilik tuzağı” [snällfällan] denebilir, çünkü çoğunlukla iyi olmayı ve iş hayatımızı erken terk etmemize neden olsa da yakınlarımıza bakmayı kendimiz isteriz.

İsveç kanunlarında çocukların anne babalarına bakacaklarına ilişkin hiç bir madde yoktur ve belediyeler böyle bir yaptırımda bulunamazlar. Bu yüzden bakım ve gözetim kurumlarına daha sert yaptırımlarla gitmelisiniz. Ücretsiz çalışmayı kabul etmeyin. Neden sizin yardımınızı hesaba kattıklarını sorgulayın. Birden fazla kardeşseniz – anlaşın ve tek bir cephede birleşin.

Eğer devlete ait bakım ve gözetim kurumları yetersiz kalırsa özel hizmetlerle takviye edilebilir. Ebeveynlerine yardım eden yetişkin çocukların temizlik, onarım ve çamaşır gibi işler için vergi indiriminden yararlanabileceklerini [rutavdrag] unutmayın. Bunu, önemli ve aylığı yüksek bir işte çalıştığı için zamanı olmayan erkek kardeşinize anlatın. Bu hizmetleri satın almasını isteyin ve vergiden düşün. İş de bölüşün. Ailenin daha fazla ferdinin ebeveynlerinizin bakımına katılmasını sağlayın. Bütün işi kendiniz yapmak istemezseniz, bu sizin kötü bir kadın ya da çocuk olduğunuz anlamına gelmez.

Bir çok kadının çalışma hayatını erken terk etmesinin bir başka nedeni de daha yaşlı bir erkekle evli olmalarıdır. Erkek emekliye ayrıldığında kadın da birlikte emekli hayatına başlamak için

çalışmayı bırakır. Eşlerin birlikte boş zamanlarını planlama isteği, kadınların çalışma hayatını erken terk etmelerinin en alışılmış nedenlerdendir.

Sizden daha yaşlı olan eşinizle birlikte emekli olmayı seçmişseniz, ekonomik olarak herhangi bir fark hissetmeyebilirsiniz, sizin maaşınızın da ortak ekonominizde, hesaba katılması gereken önemli bir rolü vardır. Ancak eşiniz kadar uzun çalışmadığınız için emekli maaşı olarak neler kaçırdığınız bu hesapta kolayca unutulmuş olabilir. Her tür çalışma emeklilik maaşınıza katkı demektir. Eşinizle aynı zamanda emekli olmaya evet demeden önce www.minpension.se sayfasına girerek bir hesap yapabilirsiniz.

Hizmete bağlı emeklilik bazen size tanınan ayrıcalık üzerinden hesaplanır. Bu yüzden son yıllarda aldığınız maaş bu emeklilik maaşınızın temelini oluşturur. Çalışma saatlerini azaltmanız ya da işi bırakmanızın sonuçları umduğunuzdan daha büyük olabilir. Emekliliğiniz için nelerin geçerli olduğundan emin değilseniz, www.minpension.se sayfasına girerek okuyabilir ya da muhasebe bölümü, emekli birikimleri yöneticisi ve emeklilik yatırım fonu seçme merkezleri ile konuşabilirsiniz.

Her şeye rağmen biraz daha çalışıp çalışamayacağınızın üzerinde de biraz düşünün. Bu durumda genel emeklilik maaşınız da yükselecektir. Belediye, il yönetim organlarına bağlı toplu sözleşme ile çalışanlara yeni bir sözleşme ile 67 yaşına kadar çalışma hakkı ve böylece daha fazla hizmete bağlı emeklilik hakkı tanınıyor. Büyük olasılık diğer toplu sözleşmeler zamanla bunu takip edecektir.

İstedığınız süre çalışmaya dayanıp dayanamayacağınız, çalışmayı isteyip istemediğiniz ve bunun mümkün olup olmadığı üzerine iyice düşünmeniz hem kendinizi iyi hissetmek hem de ekonominiz açısından önemlidir.

10

Emeklilik Tuzağı

Alabileceğiniz en iyi maaşı alın

EMEKLİLİK GÜNÜNDEN KAÇININ. Genellikle emekli oluyorum deriz bir gün ve çok çalışmayı gerektiren bir işi bırakır, kendimizi birden bire bizden hiç bir şey beklenmeyen bir durumda buluruz. Sağlığımızı açısından bu yapabileceğimiz en kötü şeydir. Bu “ani değişimden” vücudumuz iyi bir şekilde etkilenmez. Kalp sorunlarının ortaya çıkması ve ardından bir kalp kriziyle emeklilik hayatının sona ermesi alışılmamış bir durum değildir. Kadınların ücretsiz yaptığı ve emeklilik sonrası yapmayı sürdürdüğü çok iş olduğundan bu geçiş süreci erkeklerinki kadar inişli çıkışlı olmuyor.

Ancak erkek ya da kadın – sağlık için en iyisi adım adım emekli olabilmektir.

Emekli olmadan önce sahip olduğunuz emeklilik birikimlerini ve bunları ne zaman almaya başlayacağınızı iyice gözden geçirin.

Genel emeklilik sistemi oldukça esnek bir sistemdir. Hem hizmete bağlı hem de primli emekli sigortanızı parçalar halinde – çeyrek, yarım, dörtte üç oranında alabileceğiniz gibi tümünü de alabilirsiniz. Ödemeleri ayrıca istediğiniz zaman değiştirebilirsiniz. Tam emeklilik almaya başlar da ardından yarı zamanlı bir iş bulursanız emekli maaşınızı düşürebilirsiniz. Böylece hem emekli maaşınızın bir bölümünü ileride

bir tarihe atarak hem de yarı zamanlı işle emekliliğinize katkıda bulunarak gelecekteki emeklilik maaşınızı yükseltmiş olursunuz.

Bir çok farklı yerden emeklilik alıyorsanız bütün olarak az vergi ödüyor olabilirsiniz. Vergi İdaresinin [Skatteverket] sayfasındaki hazır hesaplama sistemleri ile verginizi kontrol edin ya da telefon ederek sorun. Eğer daha fazla vergi kesilmesini istediğiniz bir bölüm varsa ön verginin tekrar hesaplanmasını [jämkning] isteyebilir ya da geri vergi ödemesi için bir miktar para biriktirebilirsiniz.

Hizmete bağlı emekliliğe ilişkin kurallar toplu sözleşmelerce saptanır. Eğer özelse bağlı olduğu sigorta şirketi ile yapılan sözleşme tarafından belirlenir. Bir çok hizmete bağlı emeklilik 55 yaşından itibaren ödenmeye başlayabilir. Ancak normalde sınır 60 veya 61 yaştır. Kısa süre içinde mümkün olan en yüksek maaşı almak oldukça cazip, özellikle de giderler fazlaysa. Ancak hayat boyu bir çok şeye ihtiyacınız olabileceğini unutmayın.

Bir kadınsanız ve 60 yaşlarında emekliye ayrılıyorsanız 30 yıl daha yaşama olasılığınız oldukça fazladır. Bu 30 yılın büyük bir bölümünde sağlıklı olacaksınız demektir. Son yıllarda bakıma ihtiyacınız olması olasılığı da oldukça büyüktür. Tüm yaşamımız boyunca bize gereken sağlık hizmetlerinin yarısına bu yıllarda ihtiyacımız olur.

Emekliler için oturma yardımı ek ödentisine hakkınız olup olmadığını öğrenin. Bunu Emekli Sandığının [Pensionsmyndigheten] sayfasından öğrenebilirsiniz. Oturma yardımı ek ödentisinin geçici olarak hesaplandığını unutmayın. Bunun anlamı eğer daha fazla emekli maaşı alacak olursanız, ya da belirtmiş olduğunuzdan daha fazla gelirin olursa bu miktarı geri ödemek zorunda kalabilirsiniz.

Birçokları evini en önemli emeklilik birikimi olarak görmektedir. Çalışırken gelirin yerini emekli maaşları alınca bu ev satılacak ve daha küçük bir apartman daresi alınacak. Ancak bu düşünce şeklinin barındırdığı bazı tuzaklar vardır. İlk olarak taşınmak istemeniz gerekecek. Tam bahçeyle uğraşacak zamanınız olmuşken bundan vaz geçmek istemeyeceksiniz. İkinci olarak satmak ve taşınmak, kazanç vergisi ödemek [vinstskatt] pahalıya patlayabilir. Sahip olunan evi kiralık bir daire ile değiştirmeyi düşündüyseniz bu da az sayıda kiralık ev inşa edilmesi nedeni ile zor olabilir. Bu tabi ülkenin neresinde oturduğunuza göre değişir. Sonuçta bu, oturma yardımı ek ödentisini

[bostadstillägget] etkileyebilir. Sahip olunan ev, oturma yardımı ödentisi hesaplanırken toplam mülk arasında hesaba katılmaz. Ancak, evi sattıktan sonra bankaya yatırmış olduğunuz para hesaba katılır.

Bir çokları için toplam emeklilik maaşı öylesine düşük olur ki sadece belediye ve il yönetimince vergilendirilir. Ancak hizmete bağlı emekliliğinizi kısa sürede kullanmak isterseniz, hatta diğer özel emeklilik birikimlerinizi de, sınırı aşarak devlete de vergi ödemek zorunda kalabilirsiniz [statlig skatt]. Bu yüzden emeklilik gelirini yıl içine dağıtarak bu sınırı aşmamak daha iyi bir yöntemdir.

Emekliye ayrılıp daha sıcak bir ülkeye ya da gelmiş olduğunuz ülkeye taşınmak oldukça cazip gelebilir. Ancak bu durumda emekliler için kuralların neler olduğunu öğrenmelisiniz. Garanti emekliliğinizin bir kısmını yada tümünü alıyorsanız bunun sadece Avrupa içindeki AB/AEA ülkelerine [AEA=Norveç, Lihtenştayn, İzlanda] ödendiğine dikkat edin. Hizmete bağlı emeklilik, primli emeklilik sigortası ve özel emeklilik sigortaları nerede oturursanız oturun size ödenir, ancak nasıl vergilendirildiklerine dikkat etmelisiniz.

İsveç'te sadece bir kaç yıl çalışmış daha sonra gelmiş olduğunuz ülkeye geri dönmüşseniz İsveç'ten emekli maaşı alırsınız. Kendi ülkenizdeki Emekli Sandığı Kurumu bu konuda size yardımcı olabilir. Avrupa içinde, AB/AEA kapsamında başka ülkelerde çalışmışsanız İsveç'ten emekliliğiniz diğer ülkelerin genel emeklilik birimleri ile birlikte çalışılarak hazırlanır. Öte yandan Avrupa AB/AEA dışındaki ülkelerde çalışmışsanız, buralarda emeklilik hakkınız olup olmadığını ve miktarı konusunda bilgiyi kendiniz edinmelisiniz. Bir çok hizmete bağlı emeklilik bir çok ülkede daha önceki iş vereninize bağlı olarak bir biri ile ilgili olabilir, bu konuda bilgiyi kendiniz edinmeniz gerekir.

Emeklilik haklarınızın tümü konusunda tam bir bilgiye sahip olabilmek bazen zor olabilir – zor ve karmaşık bir bürokrasi gerektirebilir – en iyisi önceden yeterince zaman varken bu işleri halletmektir.

Sonuç olarak – emeklilik konusundaki bütün bu konuşmalardan amaç iş hayatınız sona erdiğinde mümkün olduğunca iyi bir hayat sürmeniz. Bunun sorumluluğunu taşıyan üç direk – politikacılar, sendikalar-işverenler ve sizsiniz. Bu yazının, bir kadın olarak içine düşebileceğiniz en önemli tuzaklardan kaçınmakta size yardımcı olacağını umuyoruz. Böylece hepimizin hayalini kurduğumuz gibi, sizin de gelecekte zengin ve iyi bir emekli hayatınız olabilir.

Önemli adresler:

Min Pension [Emekliliğim] – www.minpension.se
Konsumenternas Försäkringsbyrå [Tüketicilerin Sigorta Şirketi] –
www.konsumenternas.se
Pensionsmyndigheten [Emekli Sandığı] –
www.pensionsmyndigheten.se
Skatteverket [Vergi İdaresi] –
www.skatteverket.se
Hälsa [Sağlık]: www.suntliv.se, www.afaforsakring.se
Fonder [Fonlar]: www.fondkollen.se, www.morningstar.se
Emeklilik için yatırım seçme merkezleri [Valcentraler],
sözleşmeler parantez içinde gösterilmiştir:
Pensionsvalet AB [Emeklilik sözleşmesi AB]
(KAP-KL, Gamla PA-KFS, PA-KFS 09), www.pensionsvalet.se
Electum (KAP-KL), www.electum.se
Valcentralen (KAP-KL m fl): www.valcentralen.se
Collectum (ITP), www.collectum.se
Fora (SAF-LO), www.fora.se
Statens tjänstepensionsverk [Devlet hizmete bağlı emeklilik işleri],
www.spv.se

Önemli adresler

Min pension [Emekliliğim]:

www.minpension.se

Konsumenternas Försäkringsbyrå

[Tüketici Hakları Bürosu]:

www.bankforsakring.konsumenternas.se

Pensionsmyndigheten

[Emekli Sandığı]:

www.pensionsmyndigheten.se

Valcentraler [emeklilik fonu seçme merkezleri], (sözleşmeli olanlar parantez içinde)

Emeklilik seçimi (KAP-KL,

Gamla PA-KFS, PA-KFS 09):

www.pensionsvalet.se

Electum (KAP-KL): www.electum.se

Valcentralen (KAP-KL ve diğerleri):

www.valcentralen.se

Collectum (ITP): www.collectum.se

Fora (SAF-LO): www.fora.se

Statens pensionsverk

[Ulusal Devlet Memurları

Emeklilik Dairesi]: www.spv.se

Bundan daha fazlası olmadı mı?

Genelde kadınların emekli maaşlarının eşlerininkinden daha düşük olduğunu biliyor, bu yeni bir buluş değil. Birçokları gözlerini gerçeklere yummayı seçiyor, çünkü yoksulluk içinde bir gelecek düşüncesi onları korkutuyor. Bir kısmı da, sorunu çözeceğini sandıkları için, pahalı ve kötü emeklilik ürünlerine evet diyor.

Ancak sorunu ileriye atmak iyi bir yöntem değil. Her şeye rağmen değişik seçenekler mevcut. Tanınmış bireysel finans uzmanı Antika Creutzer, durumu ve emeklilik koşullarımızı nasıl kontrol altına alacağımızı öğretiyor bize. Kitapta kaçınmanız gereken on tuzağı—evlilik tuzağı ve yarı zamanlı çalışma tuzağı gibi— birer birer ele alıyor.

Emekliliğinizin kontrolünü elinize alın. Henüz geç sayılmaz!

KPA
PENSION